

iz naj boljšega namena. Taka je pokorščina v novi zavezi, taka je kerščanska pokorščina, razumeli pa jo bomo, ako jo pregledamo po njenih bistvenih lastnostih.

Nekaj o ribjem življenji.

Kdor naravo razumno in pazno ogleduje, njega gotovo zanimiva, kako živali na vodi in v vodi žive, kaj uganjajo v raznih časih po dnevu in po noči, kako se vedejo, kedar nastaja in se bliža deževje, kedar žuga huda ura ali nevihta o raznih letnih časih. Kako nenavadno in čudno živalsko življenje se prikazuje tik nad vodo! Tu mergoli žuželk vsake verste, posebno o toplih dnevih, tu videti je komarjev, ploščnatih kačjih pastirjev i. dr. Po vodi pa plavajo hrošči, črnikasti obrobljeni kozaki in njegovi tovariši, manjši koloverti, ki se po vodah jako hitro in čudno verte v kolobaru. Tu se dersajo navadini dersavci z dolgimi proč molečimi nogami neizrečeno hitro po vodi, tam plava plošnatega trebuha herbtoplavka vznak na svojem čolnu podobnem herbtu.

Včasih se pokaže po letu nad vodo na miriade ravnokrilcev. To so navadne jednodnevnicke (vodni cvet), ktere kakor popolne žuželke živé samo kratek čas, večkrat samo nekoliko ur brez vsaktere hrane. Prikazujejo se včasih v taki množini, da napolnujejo kakor goste snežinske zrak, in da njihova mrtva telesa pokrivajo po palec visoko vodo in bregove.

Toda različno življenje vidimo ne le nad vodo in po vodi, tudi v vodi se giblje vse polno velikih in malih živali.

To so povodni prebivalci, ribe, ki imajo ali koščene ali hrustančaste ogrodi, rudečo merzlo kri ter dihajo s škergami. Pokrite so z luskami, redkejši s koščenimi ščiti, z bodicami, zerni ali pa samo z golo, služavo kožo. Večidel ležejo čuda mnogo drobnih jajčič ali iker.

Večina rib stanuje v morji; v sladkih vodah jih živi le nekaj. Pa oglejmo si malo bolj na tanko to hladnokervno ljudstvo in sicer 1. Njihovo prebivališče? 2. njihovo hrano, 3. njihove posebne lastnosti in 4. njihovo ploditev ali plemenitev.

1. Stanovanje rib se ravna po letnem času, potem kake verste so, in s čim se hranijo. Z začetkom jeseni pada se navadno večidel rib na dnu voda. Kedar so vode zamerzile in se pokrile z ledom, potem tudi ribe niso tako žive kakor sicer, in po več ur dolgo se ne ganejo, prijatelj in sovražnik oba sta skupaj. Male, nežne živalice ne bojé se svojih naj večjih sovražnikov ne toliko požrešnih in lačnih, ker se ne gibljejo, in se še le razkrope, kedar jih veliki glad sili k ropu. Kedar po zimi led pokriva vse prostore, po katerih pride zrak do rib, in brez kterega ribe,

kakor druge živali ne morejo živeti, takrat ribe veliko terpé. Kjer se pa led prebije iz kterega koli vzroka, tje pa hite ribe, tako da na vseh drugih prostorih jezer in voda ni nič rib.

Kakor hitro se pa začne led tajati, razkropé se ribe ter gredo počasi in posamezno še toliko časa v globočino, da so vodne rastline vzrastle. Potem zapuščajo globočino, so bolj žive in družljive in se gorke in tople dneve kratkočasijo na sipini ali produ.

Ako se pa zopet poverne bolj merzlo vreme, iščejo si zavetja pod koreninami, med rastlinami, kamenjen i. dr., kjer so mirne toliko časa, da se poverne zopet vgodniše vreme.

Znamenito je, da velike ribe, posebno roparice n. pr. ščuka ne zapuščajo svojega izbranega skrivališča drugače, ako jim začne primankovati hrane, ali če se vidra naseli blizo tam.

Take in enake ribe se le v vodah zmiraj enako globocih, kjer postanejo navadno zelo velike in stare. Ribič jim težko blizo pride, ako se namreč voda le količkaj zaziblje, ko n. pr. ribič mrežo verže ali z veslom udari, poskrijejo se v svoje zavetje, od koder se ne umaknejo z lepega.

Meseca julija in avgusta pridejo ribe navadno naj bližje poveršju voda, in videti je, kako nekatere verste plavajoče verh voda s soparnem vremenu po vodi brazde delajo. V tem času so ribe posebno rade pod germovjem, ktero voda zaliva in zakriva, tukaj so dostikrat celi dan v velikem številu zbrane, le večje ribe vračajo se na noč domu. Nekatere ribe so pa raje na dnu voda, n. pr. navadna jegulja, piškur i. dr.

2. Ribja hrana.

Do malega vse ribe so požrešne roparice, ki se žive od drugih živali, rakov, polžev, školjk, ličink, červov itd. le malo jih je, ki so zadoljne z rastlinsko hrano. Pregovor pravi, velike ribe ujedajo male, in pod vodo je zmirom boj med ribami, v sili pa jedo ribe vse, kar dosežejo kakor smo že govorili.

Po naših vodah je ščuka naj bolj požrešna riba roparica, in je v tem kuni podobna. V eno mer naprej davi in mori, in se loti še celo takih rib, ktere so močnejše in čversteje od nje. Ako jih pa požreti ali uničiti ne more, odterga jim kaki del života. Primerilo se je že, da je ujeta ščuka še vedno manjši ribe požerala. Da celo belica ujame se z nastavljen belico.

Posebno znamenito je to, da so že dostikrat ujeli ribe, kterim je mankal kaki telesni del, n. pr. en del gobca, plavute, pa so bile vendar čverste in gibčne.

Mično in kratkočasno je opazovati kakega lepa in gorkega večera v poletnem času, kar ribe počenjajo. Takrat povžijejo male ribe svojo borno večerico, ter love bele in male jednodnevnic plavajoče verh voda.

Kako živahne so ribice! Posebno lepo je gledati, kedar ribe skačejo, kakor ribiči pravijo. Tù ali tam se vidi, da poskoči kaka večja ali manjša riba iz vode, da si ulovi kako muho ali kaj družega, ali pa da uide sovražniku.

Kaj znamenito je tudi, kako naglo ribe prebavljajo povžito hrano, včasih že hrano v dveh urah prebavijo. Poglavitna hrana mlade ribje zalege so male muhe. Sploh se kaže, da je veliki del žuželk prav za prav za ribjo hrano vstvarjen, tako n. pr. androge posebno rade žro kebre in kačje pastirje, klini in rudečoperke komarje in muhe, okuni pa rake, jegulje, lovrati in piškurji pa zopet radi žro polže, pijavke in deževnike ali podzemelske črve; katere z gobcem izrijejo. Prijetno je gledati, kedar se na dvorišču kuretini med zerno mečejo hrošči in gosenice, kako hlastajo po njih, pa še kratkočasnejše je gledati ribe pri takem delu. Posamezne ribe začnejo obedovati, toda v vodi postane kmalo vse živo, in nazadnje je prav divji lov. Skoraj si ne moremo misliti in verjeti, od kod je na enkrat toliko rib. Na hrošce se zaganjajo posebno rade belice, rudečoperke in androge. (Konec prih.)

O telegrafu.

(Konec.)

Ta mašina se imenuje pisalec (Schreibapparat) ali kar po njenim iznajdovalcu Morsée-apparat. Predno jo natančneji opišem, opomnim na stvar, katero sem že večkrat omenil, namreč na lastnosti elektrike v nasprotji mehkega železa.

Mehko železo, ako okolo njega teče elektrika, postane magnetično, to je, v tistem trenutku, ko ga električni tok obdaja zadobi lastnost, da privleče k sebi drugo železo, nasprotno pa železo privlečno moč precej zgubi, ko neha krog njega električni tok.

Mašina obstoji iz dveh delov. Pervi del je mehanični, sestavljen enako uri iz zobatih kolescev, ki imajo nalogo, da gladko in enomerno odvijajo in naprej vlečejo ozek pa veliko sežnjev dolg papir, drugi del obstoji pa iz dveh malih v sredi votlih, navpično stoječih vretencev, okolo katerih je ovit bakreni drot, 2 milje dolg s svilo obdan in tanek kakor nit. V votlini teh vretenec stojita valjarčka iz mehkega železa tako, da njih konca iz vretencev enkoliko vun molita. Nad valjarčkima malo oddaljeno, in preko njih leži drugo mehko železo, vdeleno v vertilni vod (Hebel), kateri se okrog svoje na sredi ležeče osi verteti dá, in ima na drugem koncu poostren mali klinček, ki vtiska znamenja na papir, ki se nad njem po mehničnem delu vleče.